

წიგნაკი „პროფ. მაქს მიულერის აზრი მატერიალიზმზე“. გურია-სამეგრელოს ეკლესიებს და ქართლ-სახეთიდან ხელის მოშორებას ამის გარდა დაუროგდებათ წიგნი „სინამდვილე სახარებისა და ქრისტეს მკვდრეთით აღდგომისა“ მხოლოდ იმ პირობით, თუ გასაგზავნ ხარჯათ შეიღვივდ კაპიკან მარკას მოგაწვდიან.

სიტყვა

ოც და მეთათხუ კვირიაქისა.

სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმიდისათა.

დღეს წმიდა ეკლესიამ მოგვასმენია სახარებიდან საყურადღებო მოთხრობა ორ დიდებულ შემთხვევაზე: როგორ აღადგინა ისეო ქრისტემ მკვდრეთით ებრაელების სამლოცველოს უმფროსის—იაროსის თორმეტი წლის ქალიშვილი და როგორი სისწრაფით, მარტოდ მარტო ქრისტეს ტანისამოსის ოდნავ შეხებით, განიკურნა წილოვანებისაგან თორმეტი წლის განმავლობაში ტანჯული დედაკაცი, რომელსაც, სახარების მოწმობით, „ყოველი მონაგები თვისი წარეგო მკურნალთა ზედა, და ვერვის განეკურნა“.

აღდგენა ან გაცოცხლება მიცვალებულისა და უაქიმოდ გამოთლება დიდხინიდან სნეულისა—ეს ისეთი მოვლენა, ისეთი ხასიათის შემთხვევა და საქმეა, რომლის მსგავსი დიდი იშვიათობა ჩვენს ცხოვრებაში. ამგვარ არა ქვეყნიური ძლიერებით მოელოვარე შემთხვევებს მორწმუნენი სახელად უწოდებენ **სასწაულებს**.

სასწაულები დიდბრძონი, ვერსების მაჩვენებელი ბოძების მსგავსი, ნიშნებია იესო ქრისტეს კაცთმოყვარებისა, მისი კაცთადმი განუსაზღვრელი შებრალება—შეწყალების გამოცხადებისა. მაქცხოვრის გული ზღვა იყო გაქირვებულთადმი შეწყნარებისა და ამის გამო იგი ისე უხვად სთესავდა ქვეყნაზე მადლსა და წყალობას, როგორც კურთხეული მთესვარის მადლიანი მარჯვენაპურის თესვის საფარცხში.

აქ უნდა გაიხსენოთ ის კეშმარიტება,

რომ როგორც თვით „ისეო ქრისტე გუშინ, და დღეს, და იგი თავადი არს უკუნისამდე“ (ებრ. 13, 8) ისე მთელი მისი მოძღვრება და ყოველი საქმე, მამასადამე, სასწაულებიც სამარადისო და საუკუნონი არიან თავიანთი ვაგენით და მნიშვნელობით. თუ ქრისტეს სასწაულები მათ მნახველებსა და დასწრეთ უღვიძებდენ სულიერ შეგნებას, უღრმავებდენ და უძლიერებდენ სარწმუნოებრივ გრძობას და ჰბადებდენ მათში ღვთისადმი სასოებას, უნდა ვთქვათ, რომ ასეთსავე შთაბეჭდილებას ქონულობდა შემდეგ დროთა ქრისტიანებზე ამ სასწაულების გაცნობა, მათ აღწერა, მათ შესახებ სახარებიდან მოთხრობების მოსმენა. ვინ მოსთვლის, რამდენი კაცის გული აუფხია ღმობიერებით და სასოებით ქრისტეს სასწაულების აღწერილობას; რამდენი კაცის გულში უფეთქია სარწმუნოების ძლიერ აღს, როდესაც მის, ყურს მოხვედრია სახარების მოთხრობა ქრისტესაგან ოდნემ მოხდენილი სასწაულების შესახებ!

იცის წმიდა ეკლესიამ, რომ ქრისტეს სასწაულები, ეს ერთ დროს მისგან გამოსული ღვთაებრივი ძლიერების სხივები, მძლავრად მოქმედობენ ყოველ დროის მორწმუნე კაცზე და ამიტომ, რომ იგი წლიით წლიობით უმეორებს თავის შვილებს თქმულებას მათ შესახებ, ამითი აიხსნება, რომ დღესაც თაღწინ დავიდეგა მან ცოცხალი სურათი ნახსენები ორი სასწაულისა.

მაგრამ, ძვირფასო მსმენელებო, განა იაროსის ქალიშვილის აღდგენის მნახველებმა და წილოვანი დადაკაცის სწრაფი განკურნების მოწმებმა, ყველამ სიხარულით მიიღეს და სინამდვილეთი აღიარეს ის, რაც მათმა საკუთარმა თვალმა ნახა, რის მოწმებებიც იყვნენ, რასაც თითონ დაესწრენ? არა, და არა!

ავილოთ სხვა შემთხვევა.

ერთხელ იოანე ნათლისმცემელმა მიუვლინა იესო ქრისტეს ორი თავისი მოწამე დასაკითხათ—შენა ხარ აღთქმული მესია, თუ სხვას უნდა მოველოდეთო. ნაცულად პირდაპირი პასუხისა, ქრისტემ უბძანა მიგზავნილებს: მი-

ყვლით და უთხარტ იოანეს, რომელი გემის და ჰედავით: ბრძანი აღიზილვენ, მკელობელნი ვლენან, კეთროვანნი განსწმუნდებიან და ყრუთა-ესმის, მკვლარნი აღსდგებიან და გლახაკთა ეხარების (მათ. 11, 4—5).

განა შესაძლოა სხვა რამ კიდევ ამაზე უფრო დასაჯერებელი, უფრო მისაღები, უფრო სარწმუნო და სანდო! ყველაფერი სრულდებოდა ხალხის თვალწინ, საჯაროთ, დღისით; ყველა სასწაულების სინამდვილეს ამოწმებდა ხმაშალი ქადაგებ-ლაღაღებით თვით განკურნებულთა სიმრავლე. მაგრამ რა გამოვიდა? განა ურწმუნო ებრაელებმა შეისმინეს ჩამე? ასე რომ ყოფილიყო, ხომ იესო ქრისტესაც ძედ აღივინა სენობდენ, მაშინ ხომ აღარც გოლგოთათაზე აღიმართებოდა ქრისტესთვის ჯვარი, მაშინ ხომ ქრისტეს დროის ებრაელები აღარ აღივინდნენ თავიანთ თავზე და შვილებზე იესო ნაზარეტელის სისხლს.

არა, ქრისტეს სასწაულებზე პირდაპირმა დასწრებამ, სასწაულების საკუთარი თვლით ნახვამ ზოგიერთები, განსაკუთრებით საღუკეველნი და ფარისევლნი, უფრო ააზნდრა და მათი სინამდვილის გადამეტებულ მტრებდა გახადა. იგიინი გაიძახოდნენ ქრისტე ბელზებულის ძალით მოქმედობს (მათ. 12, 23), თვალთმაქცობს და ხალხს ატყუებსო (იოან. 9, 24) და სხ.

მაშ ნუ გავციკვრდებო, ძვირფასო, რომ ჩვენს დროშიაც მოპოვების ამგვარი პირები, ეხლაც არსებობენ საღუკეველები და ფარისევლნი, ეხლაც ზოგიერთა მწიგნობარნი და მესციერნი უარს ჰყოფენ ქრისტეს სასწაულებს დასკინიან სახარების იმ ალაგებს, რომლებიც მოგვიხიბობენ სასწაულების შესახებ, ამტკიცებენ, რომ სასწაულები შესაძლო იყო მხოლოდ ძველს, ე. ი. უფიცობისა და კჳუს სიბნელის დროს, თორემ მათ რომ სინამდვილესთან რაიმე კავშირი ჰქონოდათ, ეხლაც შესაძლო იქნებოდა მათი გამოჩენა, რადგანაც ეხლაც ბევრი არიან ბრმებიც, ყრუებიც, კჳუაზე შემოილიებიც და მკელობელნიც, მაგრამ ეხლა არავისზე ხდება სასწაული იმიტომ, რომ მათ არც არა-

სოდეს ჰქონიათ ნამდვილათ ალაგო და სხ. და სხ.

სამწუხარო და საფიქრებელია არა მოყვანილი მსჯელობა ჩვენი დროის ურწმუნო მწიგნობრებისა, იმიტომ რომ ამ შემთხვევაში ისინი სტყენიან ძველის ძველს, იესო ქრისტეს თანამედროე მწიგნობრების შემცდარსა და ტალახიან გზას, სამწუხაროა ის, რომ ხშირათ მორწმუნენი, ქრისტეს სასწაულების ვითომდა ნამდვილათ მიმდევარნი თავიანთი მსჯელობით ეთანხმებიან ხოლმე სასწაულების უარისმყოფელებს, ხშირათ გაიგონებთ მორწმუნეთაგან: „სად არის ი დღოაცილი ქრისტე, რომ ამ ჩვენს ურწმუნო დროში ძველებურად სასწაულებს აღარ ახდენს საქვეყნოთ ურწმუნოთა ხმის ჩასაქმენდათ და შესარცხენალო“.

აი, სავალალო და შესაწუხებელი სწორეთ მორწმუნეთა ამ გვარი მსჯელობაა და არა არა-ქრისტიანეთა ქადაგება. როგორ, განა მორწმუნეთათვის დღეს ცოტა სასწაულომოქმედი ხასიათის შემთხვევები ხდება ცხოვრებაში? განა დღეს კი ქრისტე თავისი ჩრეული წმინდანების მეოხებით და შუამავლობით ნაკლებად ჰქურნებს მორწმუნე და მსასობელ სნეულებს, ვიდრე იმ დროს, როდესაც ქვეყანაზე იმყოფებოდა? მაშ სიკრუე და სიყალბეა, მაგალითად, ის მოთხრობები, რომლებსაც ავრცელებენ ჩვენში დავით და კოსტანტინეს შლოცველები ყოველ წლივ არა ერთსა და ორს უკურნებულ სნეულთა სასწაულებრივად გამოთლების შესახებ? განა ეს სასწაულები მარტო სხვების ნალაპარაკვიდან გავვიგო? განა თითონ ჩვენ კი არა დავსწრებივართ და მოწამე არ ვყოფილვართ მათი? ეს ჩვენში, ჩვენი პატარა სამშობლოს სულ პატარა კუთხეში და რამდენია ამისთანა ალაგები მთელ საქრისტიანოში? რამდენს სწერენ და მოწმობენ სრული ნდობის ღირსი პირები ამისთანა სასწაულებრივ განკურნებათა შესახებ საქრისტიანოს ყოველ მხრიდან? არა, დღესაც ქრისტე მაცხოვარი იმ გვარადვე სწაულობს და ჰქურნებს მორწმუნე სნეულებს, როგორც თავის ქვეყანაზე ყოფობის დროს. ამისი შეუმჩვენელ დატობა, ამა-

ზე სიჩუმი და უყურადღებობა მორწმუნეთა შორივ სწორეთ რომ უცნაურობა და სათაკლო კუკუ-მოკლეობა!

მრავალი ქრისტიანები საკუთარი თვალით ხედავენ ცხად სასწაულებს, პირის პირ ელაპარაკებიან სასწაულებრივად განკურნებულებს, თითქმის დღე მუდამ კითხულობენ საღი გონებისა და კეთილი სენინდის პირების მოწმობას — ამა და ამ აღავს მოხდა ასეთი და ასეთი სასწაულიო, მაგრამ მათთვის ყველა ეს მინც არ კმარობს, იგინი კიდევ რაღაცას ეძებენ და სწუხან, რატომ ამ სასწაულების სინამდვილე სხვებთან ერთად არ სჯერათ ურწმუნო სწავლულებსაცო, რატომ სხვებთან ერთად ისინიც არ ადასტურებენ, რომ სასწაულები შესაძლოა.

სწავლული და განათლებული პირები, რა თქმა უნდა, დიდათ პატივსაღები და დასაფასებელნი არიან, მათი რჩევა და აზრები სიამოვნებით მისაღები და დასაჯერებელნი არიან მაგრამ სწავლულიც არის და სწავლულიც არიან სწავლულები, რომლებსაც სარწმუნოებრივ კითხვებში სულ უსწავლელი ტყეში მცხოვრები სჯობიან, რომლებიც დაბრმავებულნი და დამახინჯებულნი არიან სულიერათ თავიანთი შემცდარი და უზნიადგო სოფლმხედველობით, ერთხელ ამოჩემებული ბრმა რწმენით. ასეთებია სწორეთ სასწაულების უარყოფელი სწავლულები. ამ მეცნიერებს სრულებით არა აქვთ რწმენა უხილაგი, სულიერი, არა ნივთიერი ძალისა. მათი მოძღვრებით არსებობს მარტო შატრია, მარტო ის, რასაც ხელით შევიხებით, ყურით გავიგონებთ, თვალთ დავინახებთ, ვიყარსავთ და გემოთი განვიკლდით, დანარჩენი ყველაფერი მათთვის უბრალო ზღაპარი და არაკია.

რას უნდა მოველოდეთ, გარდა უარის ყოფისა, სასწაულების შესახებ იმ პირებისაგან, რომლებსაც არ სწამთ ღმერთი, რომლების რწმენითაც ქვეყნიერობის გამგე და მოწარმებელნი არიან ბუნების უცვლელი კანონები? რა ფასი და მნიშვნელობა აქვს მორწმუნეთათვის ასეთი სწავლულების ბუკობას სასწაულების შესახებ, როდესაც იგინი მოკლებულნი არიან აუცილებელ ორგანოს სულიერი არსების და-

ნახვისა, შეგნებისა და განცდისათვის, როდესაც მათ არა აქვთ სარწმუნოება რომელიც, დიდებულო პავლე მოციქულის განმარტებით, არის „მისაუთა მათ ძალ; საქმეთა მამხილებელ არა ხილულთა (ებრ. 11, 1)“?

რატომ უნდა შეერთეს ამ გვარი სწავლულის წინაშე თუ გინდ სულ უბრალო მორწმუნე და რატომ არ უნდა შესძლოს მან თავისი რწმენის დაცვა ამისთანა მეცნიერის წინ? ურწმუნო მეცნიერი რომ უარსაკოფს ქეშმარიტსა და ყველაფერად გონებაში მისაღებ სასწაულებს, თითონ რაღათ გიქადაგებს ზღაპრების მსგავს აზრებს. ეს მეცნიერი რომ გარწმუნებს: კაცი თავის თავად დაიბადა და გაჩნდა ქვეყანაზე მარტოდ მარტო ფიზიკური ძალების გავლენითო, რატომ შენ კი, მორწმუნეო ძმაო; არ ეკითხები მას სად წავიდენ, რა დღემართათ, ეხლა რაღატომ არ მოქმედობენ ის ფიზიკური ძალები, ეხლა რაღატომ არ ჰბადებენ იგინი უსულუ ბუნების წიაღიდან ადამიანებს? შენ რომ ეს მეცნიერი ჩავცივებოა რაც თვალთ არ დანახებოა, ის არც დასაჯერებელიაო; რატომ შენის მხრით არ ჰკითხავ — მას ვიღამ მოუტანა პირველი კაცის გაჩენის ამბავი, ვინ იყო პირველი კაცის ბებია, ვინ დაესწრო კაცის დაბადებას ბუნების წიაღიდან? რა უკირავს მას ხელში ამ თავისი რწმენის უტყუარ საბუთად? მეცნიერი რომ გარწმუნებს, როგორც კაცში, ისე მთელ ბუნებაში სიცოცხლე აინთო თავის თავად, სრულებით დამოუკიდებლად დვითისაგანო, რატომ შენ კი არ ჰკითხავ — ეხლა რაღატომ არ აქვს ალფი ამ გვარ მოვლენას ბუნებაში? ეხლა რაღათაა, რომ სიცოცხლეს, მხოლოდ სიცოცხლე ჰბადებს, ეხლა რატომ არა ორგანიული სხეული არ ბადებს ორგანიულ არსებას, რატომ კენქი არ ამოღის მცენარედ? შენ გედავებოა და გიმტკიცებს, რომ ოდესღაც კაცი პირუტყვი და ნადირი იყოო, ერთი შენცა ჰკითხე მას — საიდან იცის ეს; ვინ იყო ამის მომსწრე, ან რატომ ამოდენა ურწმუნო მეცნიერები არ ეცდებიან ეხლა ჩვენ დასარწმუნებლად ერთი მიმდინარე მინც ვახალონ სრულ კაცად, ერთი მიმდინარე ამეტყველონ კაცის მსგავსად, ერთი მათ

მუნს მაინც დაწვრიონ უბრალო მოკითხვის ბარათი, ან შეათუზუნინონ სოფლური სადა სიმღერის სულ პატარა მუხლი? ასე, საყვარელო სულიერო შეიღებო, იქონიეთ ნამდვილი რწმენა ღვთისა, და რაც უნდა ფართო იყოს ურწმუნოების მეცნიერება, მტვრად დაიბნევა თქვენს წინაშე, „რამეთუ სულმან წმიდამან გასწაოს თქვენ მას ჯამსა შინა, რა იგი ჰსთქვათ“ (ლუკ. 12, 12). ამინ.

ეპისკოპოსი ლეონიდი.

წმინდა სინარული.

(თარგმანს)

ღროვამოშეგებით ჩემთან იშვითად შემოდის ხოლმე ჩემი ყოფილი მასწავლებელი — ბორის პავლეს ძე, კაცი, როგორც გარეგნულად, ისე შინაგანის შეზოდულობით მეტის-მეტად თავისებური.

პატარა ტანის, გამხდარი მოხუცი, უსწორ-მასწორაო ფეხებით, გრძელი წვრილი ცხვირით ქორფლიან პირისახეზე, — ის პირველი შეხედულობით, სასაცილო შთაბეჭდილებას ახდენს.

მაგრამ იმისი გონიერული, კეთილი, სუფთა და შხიარული თვალები, როგორც — კი ჩაატკრდები მათ, მსწრაფლ გავიწყებენ მის თვალ-მიუვალ გარეგნობას.

— ეს თვალები კი არ არის, არამედ ორი სანთელი, რომელშიაც ანთია წმინდა სიყვარული და ბრწყინავს დიდი ჭკუა, — ამბობენ მეგობრები ბორისისა.

სცხოვრობს ის მარტოდ — მარტო ერთ პატარა სახლში, რომლის ერთად — ერთ მორთულობას შეადგენს წიგნები და რამოდენიმე საუცხოოვა გამოქანდაკებული სახე მაცხოვრისა.

ნაცნობებში ბორის პავლეს ძე ძალიან იშვითად იმყოფება, და სახლშიაც ძნელია იმის პოვნა: ის მუდამ გართულია თავის რაღაც საქმეებში, ან მოჩუბრებს ერთმანეთთან არაგებს, ან ვინმე უპატრონოსთვის სამსახურს ეძებს, ან ვინმე უკნობის შეიღებს ადგილზე აყენებს.

— რატომ ასე გვიგვიანებთ ხოლმე ნახვას, — ეკითხებოდნენ მას მეგობრები, ნუ თუ თქვენს ცარიელ სახლში არა გწყინდებთ

მარტოდ ყოფნა? ჩვენ — კი ყოველთვის გვიხარია თქვენი ნახვა.

მართალია, — უპასუხებს ხოლმე ბორისი, — მაგრამ მე არა მკალიან, რომ ხშირად გინახულოთ ხოლმე. საქმიდან თავი ვერ ამიღია. თქვენ მკითხავთ: „ნუ თუ ცარიელ სახლში მარტოდ ყოფნა არა მწყინდება მე?“ განა — მე მარტო ვარ? ჩემი ოჯახი მთელი ხალხია. მე, ხომ იცით, გლეხი ვარ შთამომავლობით, გლეხთავე დავრჩი; ყველაფერს სოფლურად ვუტკერი. ეს აქ, ქალაქებში, მომწყვდებულა ხალხი ქვის ტომარებში, შეუზოკნიათ მიწა ჭვადენილი გზებით, და თითქოს თითონაც გაქვავებულან. სახლები ქვისაა, გული რკინისა. გაყოფილან ერთიერთ-მანეთთან ქვიტკირის კედლებით, და თავის მეზობელთან აღარც-კი უნდათ, კავშირი ჰქონდეთ. სოფელში ორას-სამასი კომლი მოსახლეა, და ყველანი ერთმანეთს იცნობენ; თუ უნდათ შედიან ერთი-ერთმანეთთან საბაასოთ; ქუჩაზე შეგიძლია დადგე, და ვისთანაც გინდა, შეგიძლია გულიანათ ელაპარაკო. ამა სცადე ვერევი მოიქცე ქალაქში. აქ — ხალხი წლობით ერთ სახლში სცხოვრობენ, ერთ კიბეზე დადიან, ერთი კარები ჰყოფს იმათ სადგომებს, მაგრამ ერთმანეთს-კი ვერ იცნობენ. ერთ ქერ ჰქვემ ადამიანები სცხოვრობენ, ცოლს ირთავენ, ავადმყოფობენ, იხოცებიან და მეზობელთან კი არავითარი კავშირი არა აქვთ. სცადე ამა, შედი მეზობელთან საბაასოდ. გასართობად, — მაშინვე კარებისკენ მიგიითიებენ ხელს; ამა გააჩერე ვინმე ქუჩაზე, დაელაპარაკე მას უბრალოდ, — სულელად ჩავთვლიან. ჩვენ სრულებით გადავგვარებულვართ დიდ ქალაქებში. — მე, იცით, მიყვარს ქუჩებში სიარული, და დიოგენით თვლიერება გამვლელ-გამოვლელელებსა. ხალხი ბეგია, მაგრამ ძნელად შეხვდები ისეთ კაცს, რომელთანაც შეიძლებოდეს მისვლა და მწუხარების გაზიარება: ჩვენი მწუხარების შემსუბუქება-კი ადვილად შეიძლებოდა, ჩვენ რომ ერთმანეთთან ახლო გვეცხოვრა სულით და ასეთი გაქვავებული გული არა გვქონოდა. წარმოიდგინეთ, გუშინ რანაირი შემთხვევა მქონდა მე: მივიღიარე საღამოთი მივარდნილი ქუ-

ჩით. ვხედავ, წინ მოდის ვიღაც ქალი, როგორც ეტყობოდა, მწუხარებით ძალიან მოკული. შევხედე: პირისახეზე მწუხარება სჩანს, თვალებში ცრემლი უბრწყინავს.

— უსაცრავად, — ვეუბნები მე, — რომ უცნობი კაცი გაჩერებთ და გელაპარაკებთ. მე ვიცი, რომ მწუხარება ყველა ადამიანისთვის მძიმეა. არ შეგიძლიანთ, მითხრათ რაში მდგომარეობს თქვენი უბედურება? შეიძლება როგორმე გიშველოთ; და თუ არ შეიძლება, მწუხარების გაზიარება სხვათან კარგია, ესეც ხშირათ ანსუბუტებს საქმეს.

შემატყო, იმ ქალმა გულწრფელობა, — განაგრძო ბორისმა, — და დაწვრილებით მომინახროს მთელი თავისი უბედურება. წარმოიდგინეთ, შესაძლებელი აღმოჩნდა მისი შვილა. დღეს იმის გულისთვის მთელი დღია სულ დავრბივარ. სადაც, საჭირო იყო მივდი და დამპირდნენ შევლას. საწყალი ქალი გაცოცხლდა, და მე ეს მიხარია, დიდად მიხარია. თქვენ მეკითხებოდით: ხომ არა მწყინდება მე მარტოდ ყოფნა. ნამდვილ სიტყვას მოგახსენებთ, არ ვიცი რა არის მარტოობის მოწყენა, და არც მკოდნია მთელი სიცოცხლის განმავლობაში. მარტოდ, როგორც ვითხარით, მე არასოდეს არა ვარ: ჩემს ოჯახს შეადგენს მთელი ხალხი; ხოლო რაც შეეხება ცარიელ სახლს, ეს კი არ არის საშიში, არამედ საშიშია, როდესაც თითონ შენში, შენს გულში ცარიელია.

ადამიანებისთვის ხშირად სამძიმოა ცხოვრება; ამაში თითონვე არიან დამნაშავენი. ცხოვრება მომეტებული ნაწილისა ვაგრძელებულია, როგორც გაქიანურებული ნილით და ბურული, დაღვრემლი დღეები. ჩვენ გვაწუხებს და გვიხუთავს სულს ეს საყოველღეო მოწყენილი, სადავი პროზა ცხოვრებისა, და ყველაფერი ეს იმიტომ, რომ ჩვენში არ არის არც ერთი სხივი პოეზიისა, ხოლო უმაღლესი პოეზია ცხოვრებისა არის პოეზია სიყვითისა, პოეზია სიყვარულისა და სიძაბოლისა.

— არ ვიცი, ვახსოვთ თუ არა თქვენ, — მომმართა ბორისმა მე, — ჯერ კიდევ ახალგაზრდებს სასწავლებელში წაგიკითხეთ კარგი პა-

ტარა წიგნი ლებზოკისა: „სიხარულნი ცხოვრებისა“, სადაც ავტორი ამბობს, რომ ჩვენ ცხოვრების მრავალ სიხარულს მოკლებულნი ვართ, ვერ განვიცდით ჩვენისავე საკუთარი მიზეზით, და სადაც ლებზოკი მშვენიერად ხსნის, რამდენი სინათლე პოეზიისა შეუძლიან შემოიტანონ ჩვენი ცხოვრების პროზაში. მოგზაურობას, კარგ წიგნებს, კარგ მეგობრებთან საუბარს და მრავალს სხვას ამისთანას.

— მე ჩემის მხრივ, — ამბობდა ბორისი, — მიუმატებდი კიდევ ერთს წყაროს სიხარულისას. ეს არის გული ადამიანისა, რომლითაც იმას შეუძლია უყვარდეს მეორე ადამიანი, უხაროდეს სხვისი სიხარულით. ჩემი აზრით, ამაში არის დამალული დაღუპრეცელი წყარო ყველაზე წმინდა და სრული სიხარულისა მაგალითისთვის მე მოგიტოვრობ რ შემთხვევას ჩემი ცხოვრებიდან:

„დიდი ხანია მას აქეთ, ჩემი მასწავლებლობის პირველ წლებში, მე ვიყავი საზღვარ-გარეთ და თითქმის მთელ ზაფხულს დავდიოდი შვეიცარიის მთებში და იტალიის ტბების ნაპირებზე, საუკეთესო ხანა იყო ჩემი ცხოვრებისა. მთებზე მშვენიერი, სუფთა ჰაერი, სიწყნარე, მოწყენილი, ბრწყინვალე ცა, და კაცის გულშიაც სიწყნარე და სიმშვიდე. მოვხვდი ქალაქ ლუგანოში. ერთი კვირა დავჩრი, პატარა ქალაქია. ზოგს ვიცნობდი, ზოგიც ახლად გავიცანი. ერთხელ, საღამო-ხანს გავიარე ნავთსადგურზე. ხალხი ბლომად იყო; მომეტებული ნაწილი უსაქმო. იმათში იღვა, ჩემი ნაცნობი შვიდი წლის ბავში ანიკო, ობოლი, და სრულიად უპატრონად დარჩენილი; იმას ხელში ეჭირა პაწაწა ფინია, როგორც ერთადერთი მახლობელი არსება. უცბად ფინია ბავშვს ზღვაში გადაუარდა. მორათო ღრიალი ქალმა: „ნერო, ჩემო საყვარელო ნერო!“ ყვირილი იყო ძალიან გულ-მოშწყველელი. ხალხმა გაიგო რა ფასიც ჰქონია ფინიას ანიკოსთვის. ყველას ეცოდება მტრადი ბავში, მაგრამ წყალში შესვლას ფინიასთვის ვერაინ ბედავდა. უცებ წყალში გადაეშვა ვიღაც კაცი, გამოიტატა ტალღებიდან ფინია, გამოსტურდა ნაპირზე

და ჩაბარა იგი პატრონს. საბრალო ბავშვ ბედნიერებით გაუბრწყინდა პირის-სახე და დაუწყაო კონა თავის გადარჩენილ ფინას. ხალხმა, ნიშნად მადლობისა, ხელათ შეაგროვა ფული და მისცა უცნობ კაცს, რომელმაც ფინა გადაარჩინა. კაცმა ეს ფული მაშინვე მიუტანა და მისცა გახარებულ ბავშვს; თითონ წაიდა და წამოწვა შხის გულზე გასაშრობად. ხალხი წავიდ-წამოვიდა, და როდესაც იქ აღარეინ იყო, მე მივედი იმ კაცთან და უთხარი: „რათ მიეცით ანიკოს ფულები, თქვენთვის შეგროვილი?“ — „ის ფულები იმისთვის უფრო საჭიროა“ — დამშვიდებით მიპასუხა უცნობმა. — „ღიახ, მაგრამ თქვენთვისაც საჭირო იქნებოდა ფულები, — თქვენ დიდებულად დაიმსახურეთ ეს, — ვუთხარი მე, არ შეიძლება რომ მეც შემოგთავაზოთ ფული? მე ვიცო, როგორ უბედურებას აგრძნობინებდა ანიკოს მისი ფინას დაღუპვა, და მე მიხარია, რომ თქვენ გადაარჩინეთ მისი ბედნიერება“.

— „არა, ბატონო, — მოთხრა ჩემმა მობაასემ, — ეხლა ნუ ვილაპარაკებთ ჩვენ ფულებზე. სხვა დროს მე ავიღებდი თქვენგან ფულს; ეხლა კი არა, ეხლა მე უფულოთაც კარგად ვაგრძნობ თავს. ბევრი ბოროტება მიქნია ჩემი სიცოცხლის განმავლობაში, ხოლო კეთილი-კი არავისთვის. ეხლააი, თვით მეც არ ვიცი, როგორ გადავებტი წყალში, და ფინა გამოვიყვანე. საცაღადებო ბავშვი, რა საშინლად სწუხება! მე დიდად მიხარია, რომ მას ასეთი ბედნიერება დაუბრუნეთ, რომ მეც, — მაშინწალა ქერა ეაკს, — შემოძლიან ვინმეს ბედნიერება მისცე“.

„მე მივხვდი, რაც ჰქონდა ამ წუთში ქერა ეაკს გულში; მივხვდი, რომ ასეთი გრძნობისთვის ის მზათ იყო კიდევ თავგანწირულება გაეწია, — რომ ეს იყო საუკეთესო წამები მის სწავლებაში; მე ჩამოვართვი მას ხელი და ბრწყინვალე გრძნობით გავეშურე შინისკენ; მე დიდად მოხარული ვიყავი, რომ ენახე ბედნიერი ანიკო და კმაყოფილი ქერა ეაკი.“

„უბრალოდ ვარემოვბაა. ვილაკ მაშინწალა ეაკმა გამოიყვანა წყლიდან ფინა ობოლი ბავ-

შისა; მაგრამ რამოდენა სიხარული მოჰქინა ყველა მნახველს, რამოდენა ბრწყინვალე პოეზია ჩანათა ამან ხალხის გულში!“..

— მეორე შემთხვევა, მიაპო კიდევ ბორისმა, გარდაიცვალა ჩემი ნაცნობი პედაგოგი, გულმოდგინე და ნიჭიერი მუშაკი. მე ის მიხანახავს სხვადასხვა საზოგადოებაში; ვიცოდი, რომ ის ბევრს აკეთებდა ხალხის განათლების საქმეში, ბევრს მუშაობდა, და ბოლს ამ საქმეს თან გადაჰყვა. მე ვაგიგე მისი სიკვდილი გაზეთებით, დამენანა, შევწუხდი, მაგრამ მერე საქმეებში ვავერთე და კიდევაც დამავიწყდა. ერთ დღეს მომდის წერილი; ეტუბოდა ქალური ხელი იყო, უცნობი. ვკითხულობ. მწერს ცოლი განსვენებულისა, მასწავლებელი ქალი. თურმე უბედურება ქმრის სიკვდილით არ გათავებულყო. ახალი უბედურება მოელოდა კიდევ. ქმრის ავადმყოფობაში იმ იმედით, რომ ის მორჩებოდა და გადაიხდიდა დანახარჯს, ცოლს დაუხარჯნია ოთხმოცდაათი თუმანი, რომელიც მას ჰქონოდა შკოლის შენობის შესაკეთებლად! ქმარი აღარ ჰყავდა და ფულის ანგარიში-კი უნდა მიეცა. სად უნდა ემოვნა ოთხმოცდაათი თუმანი. ბევრი ცდილიყო საბრალო დედაკაცი აქეთ იქით, მაგრამ ამაოდ. ბოლოს მწერს მე:

— „მე თქვენთვის სრულებით უცნობი ვარ, და თქვენ არასოდეს არ მიხანებებართ. მხოლოდ თქვენზე ბევრს მელაპარაკებოდა ხოლმე ჩემი ქმარი. მე არცა მაქვს იმედი, რომ მივილო რამე თქვენგან, რადგანაც თქვენ თითონ ხელმოკლე ყოფილხართ. მე მინდა მხოლოდ ყველა ნაირად ვეცადო. სირცხვილს გაფლანგვისას მე ვერ ვეიტან. მთელი სიცოცხლის განმავლობაში მე და ჩემი ქმარი ვასწავლიდით ბავშვებს პატრონებსაც, აქ-კი... ქურდობაა. ჩემთვის სიკვდილი სჯობია ასეთ სიცოცხლეს. თქვენ უკანასკნელი ჩალა-და ხართ, ხელის მოსაკიდი. არ შეგიძლიანთ რომ გამოსავალი მიჩვენოთ ამ ცუდი მღვდმარეობიდან? ვიმეორებ მხოლოდ: მე მომავალშიაც ვერ დავპირდები ვალის სრულს გადახდას“.

„რას ვიხამდი? მე თითონ არ მქონ-

და ეს ამოდენა ფული, რომ ხელი გამემართა; სხვისგანაც სესება არ შემეძლო, რადგანაც ვერ გადავიხდიდი; საჩუქრათ მეთხოვა ვისგანმე, უხარხარული იყო. ოთხმოც და ათი თუმანი ოთხმოც და ათი კაპევი ხომ არ არის. მეორე მხრივკი ადამიანის სიკაცხლე ამაზე იყო დამოკიდებული, ცხრა ას-მანეთიან ქალაღლზე! ცხრა ქალაღლის ნაჭერი სწყვეტავს პატოსასანი, სასარგებლო მუშაკი კაცის სიკაცხლეს.

„ძალიან მეწყინა, თითქოს ჩემ სიკვდილის განაჩენს ვკითხულობდი. ბევრი ვიფიქრე, როგორ მეშველა, მაგრამ ვერა მოვიგონერა. წავედი გაკვეთილზე; სადილს შემდეგ მე ვაძლევდი კერძო გაკვეთილს ერთ გრაფის სახლში.

„ვაძლევ გაკვეთილს, ვუამბობ რომის პატრიცებზე: თავშიკი ოთხმოც და ათი თუმანია, ქალი მასწავლებელი და მისი სიტყვა, ასეთ სიკაცხლეს სიკვდილი მიჩვენებია.

„გაკვეთილზე იჯდა დედა მოწაფისა, თვით გრაფინია. უთუოდ შემნიშნა, რომ მე ჩემს ფერზე არ ვიყავი; და მეკითხება:

— „აეთ ხომ არა ხართ, ბორის პავლესძე?

— „ვერა ვარ გუნებაზე, — ვუპასუხე მე.

— „რაშია საქმე?

— „აი წაიკითხეთ, და მივეცი წერილი.

„გრაფინიამ წაიკითხა წერილი. წაიკითხა და დაფიქრდა. მე გავათავე გაკვეთილი და გამოვეშვილობე. ჯერ არ გამოვეცილებოდი სახლის კარებს, რომ მიძახის გრაფინია და მეუბნება:

— „რა ბედნიერი შემთხვევაა! ეს არის ეხლა უნდა მიმეცა ცხრაასი მანეთი ელექტრონის გამოყენებაში, მაგრამ ეს ისეთი საჭირო არ არის, ამას შემდეგშიაც მიეცემ. ეხლა წაიღეთ თქვენ ეს ფული და ვადაცით იმ მასწავლებელ ქალს.

„მე არ ვიცო რა მომივიდა. სახრჩობელაზე რომ ცყრილიყავი აყვანლი, უცებ ერთქებით ჩემთვის სიკაცხლე და თავისუფლად ვავეშვიო, — მე ისე არ გამებარდებოდა, წავედი მაშინვე მასწავლებელ ქალთან. დღე იყო მოღრუბებული, წვიმიანი; შემოდგომის-

ბურად სკრიდა. მაგრამ ჩემ გულში გაზაფხული იდგა, მზე ბრწყინვალეთ ანათებდა, ვალობდნენ ბუღბუღლები, გაშლილი იყო ია-ვარდი. გული ჩემი აღსრული იყო წმინდა სიხარულით.

„და ბეგრავარი ამბიარი სიხარული შეგვეძლო გამოგვეცანდა ჩვენ; — ვაათავა ლაპარაკი ბორისმა, — ჩვენ რომ სულით ერთმანეთთან ახლოს მიესულიყავით...“

მე ვუცქერდი გულმოდგინეთ ბორის მის ბრწყინვალე მზიარულ თვალებში, მაგონდებოდა მისი მუღმივი ეპაყოფილებანი სიკაცხლით, ხალხით, ადვილათ მესმოდა მისი საუბარი სიკაცხლის სიხარულზე, და მე გულით მინდოდა ერთი-რამე, რომ ამისთანა კეთილი ადამიანები ჩვენს ცხოვრებაში იყვენენ ბლომად, რომ ჩვენც მისებრ გამოგვეცადოს ცხოვრების წმინდა და მაღალი სიხარული.

მ. იონაე ლუკიანოვი.

საქართველო მოქალაქე

ამას წინეთ ერთ მიცვლილ ნათესავის გასვენებაზე მომიხთა დასწრება. წესის აგებაში სამი მღვდელი ღებულობდა მონაწილეობას. ნეტარ არიანდო და იწყეს ანდერძის აგება, რომელიც დიდ ხანს გაგრძელდა, რომლითაც დამსწრე საზოგადოება წესის აგების მოსრულებამდე სანახევროდ შამოვეცალენ მიცვალბულს. მიცვალბულზე, რადგან მედავირთხსგან წაკითხულ იქნებოდა ნეტარ არიანი დასხვები, ურიგო არ იქნებოდა (თუ არ ვცდებო) წესის აგება დაეწყათ „კურთხეულ ხარ შენ უფალა“ დან. როგორც ამას ამბობდა ნეტარ ხსენებელი ყოვლადსამღვდელი ეპისკოპოსი ვაბრიელიც.

მოხასხენებელ კვერქესებში არა სისწორით იხსენიებდნენ მიცვალბულს ერთი ამბობდა კეთილ შობილა ტა—ნაგ—ვას ასულს მეორე კეთილ შობილო ტა—ნეს და მესამე თ—ას. ასე რომ, მე როგორც შეგნიშნე დამსწრე ხალხს ასეთი უსწორი მასწორი მოხსენება არ მოსწონდა. თანახმად უწმიდესი სინოდის უკუხისპ მარტო სახელი უნდა ეხსენებოთ მიცვალბულის და მეტარაც წოდება და არც გვა-

რი მისი. მგალობლები გალობდნენ, ნაცვლად „უფალო შეგვიწყალენ“ ისა „უფალო შეიწყალენს“. მიცვალებულს საფლაგში ჩასვენების დროს ნაცვლად მიწის დაყრისა და ჴეთის დასხმისა საცეცხლორიდან ფერფლი დააყარა მღვდელმა, რომელსაც ცეცხლი გამოყვა და კუბოში მიცვალებულს კინაღამ ალი გაუჩინა.

მიცვალებულის დასაფლავების შემდეგ ქირისუფლის სახლის გასანათლავად მოსრულმა მღვდელმა აიაზმის სხურებისათვის ლიტიაზედ ნაცვლად მიცვალებულისა ცოცხალთა ხელება ჰყო.

აი რა ურიგობა გვეკირს ჩვენ, რომ ერთი ტიბკონის წესით და ერთი რიგით არ ვასრულებთ წეს-რიგს საღმრთო მსახურებისას. ზოგი ალთას ვეწვეით და ზოგი ბალთას. ამის მოსაწესრიგებლად, მე მგონია, რადგან ასე ერთს და იგივე წესს დაკლებული ვართ (თუ არ ვცთებთ) საქიროს ადგილობრივ მღვდელთა ვერგება - განკარგულება ქნან, რომ წელიწადში ერთხელ მაგნიარ სუსტ და უცოდინარ სამღვდლო და საეკლესიო მსახურათთვის გამართონ მონასტერში ან ადგილ-ადგილ თეორიული და პრაქტიკული კურსები სავარჯიშოდ და აქ განმარტებულ იქმნეს ეკლესიის მსახურება გამოკითხსათონიან პირებთაგან, და სათანადო ტიბიკონისამებრ შემოდებულ იქმნეს ერთნაირი მსახურება და ერთნაირი წეს-რიგის აღსრულება. დღეს რას ვაგს ჩვენი საღმრთო მსახურების საქმე? ეკლესიაში შეხვალ და რაგბს არ დაინახავ საღმრთო მსახურების დროს? ნაცვლად იმისა, რომ ლეთისადმი გული ჰქონდეს მიპყრობილი, დაინახავ სამღვდლო პირს წმიდა საკურთხეველში, ამ სიწმიდის ადგილში, მოსიერნეთ, მოღარბახეთ ან და მოძინარეთ. ვინ არიან ასეთები, მკითხავთ? ესენი არიან უმეტესად ის პირნი, რომელთაც მიუღიათ საშუალო საღვთისმეტყველო განათლება და თანამდებობითაც და ღირსებითაც სხვებზე მაღლა დგანან. ასე რომ შიდ ეკლესიაში, რომელიმე მსახურის უმგებანო კითხვით, უმგებანო მიმოხვრით და ადგებულ უსახო წირვა ლოცვით, სასიება ეკარგება ბევრ ნამდვილ

მორწმუნეს და ამისთვის არის, რომ ხალხი გაურბის ეხლანდელ დროში წმიდა ეკლესიას.

უნდა მღვდელი.

პრიტიკული ზანიშვნაჲი.

(„გარდემლი“, სალიტერატურო კრებული. წიგნი 1.)

დ. კლდიაშვილის ნაწერებს ამ თოთხმეტე წლის წინათ მე ვუძღვენი ვრცელი კრიტიკული განხილვა და იგი თავსტამე აკაის „კრებულში.“ განსვენებულს პროფესორს მეტად კეთილშობილს აღექსანდრე ხახანაშვილს ვრცლად უსარგებლია თავის საყურადღებო „Очерки“-ებში დ. კლდიაშვილის დასაფასებლად იმ ჩემი სტატიით და აქ, ახლა დ. კლდიაშვილზე მე ვიტყვი იმას, რაც აქამდე არ მითქვამს.

დ. კლდიაშვილი მწერალი რეალისტიკა, ნამდვილი მხატვარი იმერეთის ბუნების და ახალი ცხოვრების ცოცხლად აღმწერი. ეს გადაწყვეტილი ჰქმნა რეალისტიკა. მაგრამ ამას უნდა დავუმატო აქ შემდეგი. ეს მწერალი ამასთანავე ფსიხოლოგიც არის, რომელსაც დიდი დაკვირვების ნიჭის გარდა, აქვს ნიჭი იმერელ თავდაზნაურთა ხასიათების გაცნობისა, ამ ადამიანთა მოქმედების, ყოფა-ქცევის და საქციელის ღრმად გაგებისა.

ახალმა ქართულმა ლიტერატურამ იმერეთში წარმოშვა მხოლოდ ორი ნამდვილი და ჰქმნა რეალისტიკი ბელეტრისტიკა — გიორგი წერეთელი და დ. კლდიაშვილი. პირველის ბელეტრისტიკული ნაწარმოებნი: „ჩვენი ცხოვრების ყვავილი“, „მგზავრის წერილები“, „ოცი წლის წინათ“, „ამაიდა ასმათი“, „რუხი მგელი“, „ბახვა ფულავა“, „გულქანი“¹⁾ და სხვა ხტავენ სრულიად მთელი იმერეთის ყოველი

1) რომანი „გულქანი“, „მიუხედავად გამო სხვისა და სხვისა“ განსვენებულის სიკოცხლეში ვერ დაინტერესდა. ავტორმა თავის სიკოცხლეში მე გადმოშვა წასახილავად ეს ახალი რომანი ხელნაწერი და უნდა ვთქვა, რომ შესანიშნავი ნაწარმოებია და საოცრადაც არის დამუშავებული. მივირს, გიორგის ქირისუფლები ამ რომანს არ ბეჭდავენ ახლა, რაც ბეჭდვის პირობები, წარსულთან შედარებით, გაუუმჯობესებულა. ავტ.

წრის, ყველა წოდების მრავალგვარ მოვლინებას და ისეთი ვასაოკარი ტიპებით ამდიდრებს ქართულ-ლიტერატურას, როგორც კულდაშვიკი, ნიკოლიკი, მამიდა, ასმათი, ედიშერ ქველბაქიანი, ბახვა ფულავა და იერემია წარბაა.

გიორგი წერეთლის მხატვრულ ნაწარმოებში, როგორც სარკეში, ისე ჩანს ძირითადი, „მთავარი პოტივი“ ამ დიდათ დიდი ქართველი ბელეტრისტის ნაწერებისა, რომელნიც, საფრანგეთის სახელოვანი კრიტიკოსის ტენის არ იყვეს, წარმოადგენს დრო-ჟამის და რასის შეერთებულს ზედ-გავლენის რეზულტატს“.

დ. კლიაშვილი ასეთი ფართე, ასეთი დიდი მასშტაბის ბელეტრისტი, რა თქმა უნდა, არ არის. იგი მოვლინებათა ერთ კატეგორიას ხატავს მხოლოდ. დ. კლიაშვილის ტლანტი ერთი წრის, ერთი წოდების, სახელდობრ, იმერეთის სოფლის დარბიზი და შეუღლებელი აზნაურთა გამოშხატველია.

ამ ნიადაგზე კი იმას თითქმის ბადალიც არა ყავს ჩვენში, რადგან დიდი დაკვირვებით გვიხატავს ამ წრის მოხუცებულებსაც, ახალგაზდებსაც, შუა ხნის ადამიანებსაც, კაცსაც და ქალსაც.

ამ საერთო დახასიათებას უნდა მივუმატო აქ ისიც, რომ დ. კლიაშვილის დამკვირვებელს ნიჟითან ერთად მეტად სიმპატიური მიმზიდველი წარმოდგენის ნიჟი აქვს ბოძებული, რომელიც ამოვლებულია დიდი შებრალების, შეცოდების მადლში.

თ. რაზიკაშვილის „ქორაის ბახალა“ მეტად კარგი ნაწარმოებია. დიდის დაკვირვებით და ცხოველის ნიჟით აქვს აღწერილი მას ქორაისა და მისი ბახალების ცხოვრება. ამ ცხოვრებასთან ავტორს თითქოს საიდუმლოდ გადაუბაშს, გადუკავშირება თვისი ცხოვრებაც და დიდის გრანობიერებით, პოეტურათ ხატვის მის სურათებს ჩვენს ცნობილი „ფითრის“ ავტორი.

ჩვენმა დალოცვილმა ფშვეთმა მოგვცა ერთი მადლიანი ოჯახიდან სამი ნიჟიერი მწერალი ძმა: ვაჟა-ფშაველა, ბაჩანა და თ. რაზიკაშვილი, რომელნიც იძლევიან ერთი მეორე-

ზე უკეთეს საბავშვო მოთხრობებში ფრინველთა და ცხოველთა საუცხოო აღწერას, სადაც ცოცხლად აყვარებენ და აცნობენ ქართველთა მონარდი თაობის სულსა და გულს. ამ პატარა ნოველაშიაც თედოს აქვს ადგილი, რომელიც გახორციელებული მხატვრობაა: „არც მუხას ეცადნა ცულის ძალა, არ იცოდა, რა იყო კაცის ხელი უხსოვარ დროიდან. იღვა აქ დახვესებული, დაღრეჯილი, თვითონაც-კი აღარ ახსოვდა თვისი წარსული, ვინ მოიტანა აქ ამ თვალუწყდენელ კლდის თავზე, ვინ ჩათესა ამ ქეასა და ქვიშაში?! გველ ქალარა წარბეზივით ჩამოფხეტულა(?) ტოტებიდან მწვანე, ან ნისლის ფერი, ერთმანეთზე ასხმული და აჩონჩხილი ხავსი. საკვირველი იყო ეს ხავსი! ხან დროთა ბრუნვისგან დაჩაჩანაკებულ-სიკვდილ-მიუკარებელ გრძელულთა წვერს მოგაგონებდა, ხან გაფარჩხულს არწივის კლანჭებს, ერთმანეთში გადახლართულთ, ხან ნახად ნაქსოვ პეპელების მზრებს, ან ფრთების მსგავს ჩაღუნის (გვიძრის) ფოთოლს, ხან ყინვისგან ფანჯრის შუშებზე გამოხატულ საოცნებო სურათებს, ხან პატარა ჩიტების პაწია ბრუკალებს და მთლად კი, მუხის წვერიდან დედამიწამდე, საოცრად ასხმულს და აკინძულს საოცნებო არშის გორგალს, თვალუწყდომელ სიმაღლიდან ძირს დამპალ ფოთლებამდე ჩამოშლილს...“

ნიჟიერს მგოსანს **კ. მაყაშვილს** „გრდემლოში“ მოუთავსებია ფრიად საყურადღებო სატირა—„უშმაკი საქართველოში“. დიდი დაკვირვებით და მოსწრებული მახვილ-გონიერებით შეუშუქია ავტორს ეს ნაწარმოები, რომელიც, ჩემი აზრით, პირველი ამბავია ჩვენი ახალი ლიტერატურისთვის. ჩვენში, საზოგადოთ მოღიქსებოვნ, პროზაიკობენ და ყოველგან ქადაგება, რენუერება, სენტენციები და მშრალი ამბებია აღწერილი. დაიწევა კი, ქუშმარიტი სატირა, სამართებელივით მჭრელი ირონია და იუმორი ქართველს თითქოს არ ეტერება. ეს გარემოება ბევრ რასმე გვეუბნება. მაგრამ იმაზე აქ შეჩერება, თუ რას გვეუბნება ეს ამბავი, ახლა შორს წამიყვანს და პირდაპირ საჯანს შევუღლებთ.

ბ. კ. მაყაშვილის სატირა „ეშმაკი საქართველოში“ დიდად საყურადღებოა, როგორც ახალი ლიტერატურული მოვლინება ჩვენში და მინდა მასზე შევჩერდე.

კ. მაყაშვილმა სატირას მისცა საზოგადოებრივი მნიშვნელობა, გაუფართოვა მას სახელები და ამით მან შეიტანა ჩვენს ახალს მწერლობაში ახალი, მჭქვარე ნაკადული. მართალია, აკაკის სატირაც საზოგადოებრივი იყო. იგიც დასკინოდა მწარედ ჩვენი საზოგადო ცხოვრების სისამადელს და ზენ-წამხდარობას „აქელაქის მსკლდენში“, „ღამურაში“, „საბარლო ვირო, ვინ ვაკვიროვ“, „ბედნიერია ჩანჩურა“, „აქიქინე აჭრ-ბაჭრა“ და სხ. მაგრამ დიდი აკაკი, როცა იმისი უნაზესი პირადობა იყო ფრიად შეურაცხყოფილი, გამწარებული, მაშინ და მხოლოდ მაშინ მიმართავდა ხოლმე სატირას, ან მჭრელს ირონიას და იგი სატირა მისი დიდი ტალანტის შესაფერი დიდ ზემოქმედებასაც იწვევდა იმ დროს, რასაკვირველია.

კ. მაყაშვილმა მჭიდროთ დაუკავშირა სატირა ჩვენს, ქართველთა ყოველი წრის დღენდელს ცხოვრებას და ამ დაკავშირებაში ნათლად გამოიხატა მწარე საზოგადოებრივი თვისების და ხასიათის სატირა. აი, ასეთი სატირა, დამეთანხმებით, განყენებული ხასიათის არ არის და, მაშასადამე, არც უნაყოფოა. სინამდვილის მართლად დახატვამ მისცა ჩვენს ნიჭიერს მწერალს—მგოსანს მჭქვარე, ცოცხალი სახეები და მის მხატვრობაში მე ვხედავ ახალს, დიდ სტოველ-მყოფელს ფართე საზოგადოებრივი ხასიათის სატირას.

ხომიელი.

შემდეგი იქნება.

სამღვდელოების მომავალ საეპარქიო კრების დეპუტატთა საყურადღებოთ.

ის, რაზედაც მე მინდა ამ წერილში მივაქციო ყურადღება მომავალ დეპუტატთა საეპარქიო კრებისა, შეიძლება ბევრ სხვებსაც მოსვლოდეს ფიქრათ, მაგრამ დღემდის ეს საკითხი ისევე საკითხად დარჩა და მე საჭიროდ მიმაჩნია

მომავალ კრებაზე ის იქმნეს ყოველ მხრივ აწონილ-დაწონილი და ასე თუ ისე გადაწყვეტილი.

მე მოგახსენებთ სამღვდელოების დეპუტატთა მატერიალურად უზრუნველყოფის შესახებ საეპარქიო კრების დროს.

ყველამ იცის თუ რა მატერიალურ კრიზისს განიცდის დღევანდელ დროში სამღვდელოება. ხაზინიდან არ ეძლევა საკმაო ჯამაგირი და ხალხი უმეტეს შემთხვევაში არაფერს აძლევს; ამნაირ პირობებში მყოფი სამღვდელოება ირჩევს თავის შორის დეპუტატს, რომელიც თავის ამრჩევლებზედ ხშირად ბევრათ უღარიბესია და უფრო ცუდ პირობებში იმყოფება. დეპუტატებს ხშირად ორჯელ უხელებათ წელიწადში ქუთაისში შეკრება და ერთხელ კი მაინც აუცილებლათ; კრება გრძელდება თითქმის ერთ კვირამდის და ამ დროის განმავლობაში იძულებული ხარ ხარჯო ნაესხებში ფულები, რითაც შეგეძლო ერთ თვეს ცოლშვილის გამოკვება. ამათ ისიც ზედ დაუმატეთ, რომ ბევრ ჩვენთაგანს ამ დროის განმავლობაში ოჯახში წყლის მომტანი და შეშის დამპობიც კი არავენ რჩება.

თუმცა საზოგადო საქმისთვის უანგარო სამსახური ყველა ჩვენთაგანისათვის იდეალი იყო და არის, მაგრამ სინამდვილე თანდათან თავს გვატარებს. ქუთაისში მივლი კვირაობით ცხოვრობს, შორს ოჯახიდან და სამწყსოსაგან, ჩვენისთანა ჯობე ვაგხვკილებისათვის მეტის მეტ მძიმე ტვირთად და უსამართლოდ მიმაჩნია. საჭიროა ამ გარემოებას რაიმე გამოსავალი მოენახოს და ასეთად მე მიმაჩნია, დაენშნას ყოველ დეპუტატს საეპარქიო კრებების დროს არა უმცირეს თუთხმეტი მანეთისა. თუთხმეტი მანეთი დიდი ფული არ არის. ხშირად, როგორც მოვიხსენიე, დეპუტატები 5—7 დღემდის რჩებიან კრებებზედ და ეს ფული არც კი ეყოფათ, რომ ცოტადანაც სუფთა სასტუმროში იცხოვრონ და შედარებით სუფთა ადგილზე იხარჯონ.

შეიძლება მითხრან დღეს შენ ხარ დეპუტატი, ხვალ მეორე იქნება, ზეგ მესამე და ამ

ნაირათ ყველა ჩვენგანმა იმსახუროსო. კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ ჯერ ერთი, ყველა სიმდიდრე -- სიღარიბის მიუხედავათ არ ვარგა დეპუტატთა და, მეორეთ, ნუ თუ ყველა ჩვენგანი ერთ ნაირათ არ იტანჯება უფულობითი?!

რომელ წყაროდან მიეცეს დეპუტატებს ეს ფულები? ამ ნაირ წყაროდ მე მიმაჩნია სანთლის დუქანი. უნდა მოეწყოს ისე საქმე, რომ სანთლის დუქნის შემოსავლიდან ეძლეოდეს დეპუტატებს ეს ფულები და თუ სანთლის საწყობი ვერ შეძლებს ამას, იმ შემთხვევაში ყველა საბლალაოჩინო ოლქის ეკლესიებმა უნდა შეინახონ თავისი დეპუტატები: მათი შესანახი ფული უნდა განაწილდეს ყველა ეკლესიებზე შეძლებისადაგვარად. მაგრამ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში სანთლის საწყობი უნდა ისტუმრებდეს დეპუტატებს და მერმე ეკლესიებიდან თითონ კრეფდეს.

მეტყვიან ეკლესიებს არაფერი შემოსავალი აქვთ და სიღვან გადიხადონ ეს ზედმეტი ხარჯიო? მაგრამ ეს ეკლესიას დიდ ხარჯად არ დააწევბა; რადგან ათ ეკლესიას ერთი დეპუტატი ჰყავს, ამიტომ თითოეულს მხოლოდ მანეთ ნახევარი გასავალი მოემატება არსებულზე. ისიც შეიძლება, რომ დეპუტატების არცხვი შემკირდეს და თითო საბლალაოჩინოდან თითო წამოვიდეს. ამით არაფერი წახდება, რადგან 24 კაცი სრულიად საკმარისია იმ საკითხების გადასაწყვეტად, რომლებიც საზოგადოთ წამოყენებულ არიან ხოლმე საეპარქიო კრებაზე. ყოველ შემთხვევაში საჭიროა ეს საკითხი პრესის საშუალებით ყოველ მხრივ აწონილ-დაწონილი იქნეს კრებამდის, რომ ყველა ჩვენგანი კრებაზე უკვე ამ საკითხთან გაცნობილი მოვიდეს. ამასთანავე საჭიროთ მიმაჩნია ეს საკითხი შეტანილი იქნეს კრებაზე განსახილველ საკითხთა სიაში.

დასასრულ საჭიროთ მიმაჩნია მოვიხსენიო, რომ მე ამ საკითხის წამოყენებაში არავითარი

პირადი ინტერესით არ ვებღმძღვანელობ. ნუროდინ იფიქრებს, ვითომც მე როგორც დეპუტატი, პირად სარგებლობას ვეძებდე. შეიძლება ჩემი ალაგი ხვალ სხვამ დაიკავოს. ყოველ შემთხვევაში, თუ ჩემს გულწრფელობაში იქვი დაებალება ვინმეს, მზათ ვარ დაეანებოთავი დეპუტატობას, მაგრამ მინც ყოველთვის ვეცდები სიტყვით და პრესის საშუალებით გაავტარო ცხოვრებაში ეს ჩემი სამართლიანი შეხედულობა ამ საგანზე.

დგ. — მ. სევ. კაკელიძე.

X კვირიდამ-კვირამდე.

— განსვენებულ მიტროპოლიტ ანტონის შაგიერ უმაღლესი ბრძანებისამებრ პეტერბურგის მიტროპოლიტის ადგილი მოსკოვის მიტროპოლიტ ვლადიმერს ებოძა.

— მიტროპოლიტ ვლადიმირის ადგილზე ასახელებენ არხიპისკოპოს ანტონ ვოლინელს, მასვე ასახელებენ სრულიად რუსეთის პატრიარხად.

— 21 ნოემბერს მისმა მეუფებამ ყდ სამღვდლო გიორგიმ ეპარქიალურ საქალგობო სასწავლებლის ეკლესიაში სწირა და მოსწავლე ქალები ახიარა.

— იმერეთის სამღვდლოების სამარხი კასის წესდება 20 ნოემბერს დლით სამშაბათს უნდა განეხილა სინოდის კანტორას ხმა დადის წესდება კანტორამ უფნებლად სცნო და ეხლა სინოდში უნდა წარადგინოს დასამტკიცებლადო.

იმერეთის სამღვდლოების დეპუტატთა კრება დანიშნულია 16 დეკემბერს.

—დარიის მონასტერთან არსებულ მეღვინეთა კურსების სასარგებლოდ ქრისტიანობის აღმადგენელ საზოგადოების საბჭომ 250 მანეთი გადასდო. (სახალ. ვაზ).

მღვდ. მ. კელენჯერიძის წიგნის; „გაბრიელ ეპისკოპოსი იმერეთისა“ (მისი დრო და მოღვაწეობა) ბეჭდვას უკვე შეუდევით. ამიტომ უმორჩილესად ვსთხოვთ ყველა აგენტებს გაყიდული კვიტანციების ფული გამოგვიგზავნონ შემდეგი მისამართით: ქუთაისი ქუჩაზე „განთიადის“ და ვაზ. „ზინაური საქმეების“ რედაქცია. გამომცემლები დიდ მადლობას უძღვნიან მ. არხიმანდრიტ ნახარს, რომელმაც დახმარება აღმოუჩინა მათ ამ საქმეში.

ანტონ მიტროპოლიტი.

საუკუნოდ განისვენა რუსეთის ეკლესიის თვალჩინებულმა მწყემსთ-მთავარმა, პეტერბურგის და ლადოგის მიტროპოლიტმა ანტონმა. მისმა გარდაცვალებამ როგორც რუსეთის სამღვდლოებაზე, ისე საზოგადოების უმეტეს ნაწილზე ღრმა შთაბეჭდილება მოახდინა. აი როგორ მოგვითხრობს იმის ვინაობაზე სატახტო ქალაქის ვახუთი „რჩეი“: ანტონ მიტროპოლიტმა (ერისკაცობაში ალექსანდრე ვალკოვსკიმ) მე-60 წლებში გაათავა ტამბოვის სემინარია და ყაზანის აკადემია. მთელი მისი სიცოცხლე შეადგენდა ჰუმანისტურ იდეალიზმს. ბერად აღიკვეცა შემდეგ ცოლის და ორი შვილის გადაცვალებისა. 1885 წ. დაინიშნა პეტერბურგის აკადემიის ინსპექტორად, ხოლო 1887 წ. ეპისკოპოსად და რექტორად. სტუდენტობა მას პატივსცემდა, როგორც ლიბერალ უფროსს. 1892 წ. მიიღო საეკლესიო ისტორიის დოქტორის ხარისხი „Къ исторіи христіанской проповѣди“-ს შედგენისათვის. ამავე წელს დაინიშნა ფინლანდიის მთავარ-ეპისკოპოსად. 1897 წ. გაიგზავნა რუსეთის ეკლესიის

სიის დელეგატად ინგლისში დღეოფალ ვიქტორიას ოუბილზე დასასწრებლად და იქიდან დაბრუნდა ოქსფორდის და კემბრიჯის უნივერსიტეტების თეოლოგიის საპატრიო დოქტორის ხარისხით. 1898 წ. მიიღო პეტერბურგის მიტროპოლიტობა. მას მიტროპოლიტობის დროს ხშირად სჭირდებოდა დათმობის გზაზე სვლა, მაგრამ ამასთანავე მასში იყო ფართე ჰუმანიური მიზნოვლ-მხედველობა.

12 დეკემბერს 1904 წ. ანტონი მიიწვიეს მინისტრთა კომიტეტში თანახმად უმაღლესი ბრძანებისა „სახელმწიფო წესიერების განვითარების შესახებ“; იქ აშკარად წარმოსთქვა მან თვისი აზრი იმაზე, რომ ეკლესიისათვის შეუსაბამოა სხვა რჯულის დევნა და წარადგინა მოხსენება „О желательныхъ преобразованіяхъ въ управленіи православної церковіи“. იმაში იგი საქირით რაცხდა სამღვდლოებისათვის პოლიციური ოპეისაგან განთავისუფლებას და ავტორომიის მინიჭებას. 1906 წელს კრების წინასწარ საკრებულოში მემარცხენეთა უმცირესობას ემხრობოდა. მეორე სათათბიროს დათხოვნის შემდეგ სხვა სიომ დაბერა და მიტროპოლიტმა ბევრი გადაიმტერა და ბოლოს დათმობის გზას დაადგა და კიდევ დაავამთყუვდა.

ანტონი ეჭვის თვლით უყურებდა საეკლესიო საქმეების თანამედროვე მსვლელობას და როდესაც ძალ-ღონეს მოიკრებდა, კვლავ, ეომებოდა ამ სულის უკუღმართობას. თანამედროვე საეკლესიო ბედ-იღბლის გამოშქვით არაფერად მოსწონდათ მიტროპოლიტი. უკანასკნელად სასტიკად დაჰგმო მან სინოდში სამღვდლოების დამამცირებელი როლი მეოთხე სათათბიროს შესადგენად და აქი ამ აღელვებულმა სიტყვამ თან იტანა და საუკუნოდ მოსწყვიტა ეკლესიას იგი!

მღ. კ. ა.—ძე.

მოწერილი ამბები.

სოფ. ტაშია.

დაბა ზუგდიდიდან 15 ვერსის მანძილზე მდებარეობს ერთი პატარა სოფელი—ტყაია. ეს

ახალი ჟურნალი „განთიადი“

1913 წლის ჰირველი იანვრიდან

ქ. ქუთაისში გამოვა ქართული ყოველთვიური ჟურნალი

„განთიადი“

ჟურნალში იქნება შემდეგი განყოფილებანი: 1) ღვთისმეტყველება და ფილოსოფია; 2) არქეოლოგია და ისტორია (სამოქალაქო და საეკლესიო); 3) პოლიტიკა და ეკონომია; 4) მედიცინა და ჰიგიენა; 5) ბელეტრისტიკა და პოეზია; 6) სასოფლო მეურნეობა; 7) კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია; 8) შინაური და უცხოეთის მიმოხილვა; 9) სახელმწ. საბჭოსა და სათათბიროს, და სხვა სახელმწიფო და საზოგადო დაწესებულებათა ანგარიში; 10) მამათა ცხოვრება; 11) მოძღვრებანი და ქადაგებანი მთელი წინამდებარე თვის უკმრ დღეებისა. ჟურნალი გამოვა ყოველ თვის პირველ რიცხვებში და ელირება: წლიურათ 3 მანეთი, ნახევარი წლით 3 მანეთი, ოთხი თვით 2 მანეთი და 10 შაური; ცალკე ნომერი ყველგან 10 შაური. „შინაურ საქმეებზე“ ხელის მომწერლებს ჟურნალი წლიურათ 4 მანეთად დაეთმობათ, ამავე ფასში ეთმობათ ჟურნალი სახალხო შკოლების მასწავლებლებს და სახალხო უფასო სამკითხველოებს. წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას თავის შკოლებისათვის ჟურნალი 3 მანეთათ და 10 შაურათ ეთმობა. ჟურნალის დაკვეთა შეიძლება დღეიდანვე ქ. ქუთაისში ი. კვიციანიძის გაზეთების კანტორაში, მთავრიშვილის და აშხ. წიგნის მაღაზიაში და რედაქტორთან. წლიური ფასი გადახდა ნაწილნაწილადც შეიძლება: ხელის მოწერის დროს სამი მანეთი და პირველ ივნისს 2 მანეთი.

რედაქციის ადრესი ქ. ქუთაისი რედაქცია „განთიადი“.

რედაქტორ-გამომცემელი მღ. ს. მჭედლიძე.

სოფელი წინეთ დიდი ტყიანი ადგილი ყოფილა და ამიტომ ტყაია დაურქმევიათ. დღეს ამ სოფლის მცხოვრებნი 80 კომლამდე იქნებიან, მათ შორის 16 კომლი თავადიშვილია, გვარად ჩიქოვანები. ესენი არიან გაღმობილებულნი ჯვარის საზოგადოებიდან 19 საუკუნის მესამოცე წლებში. გაღმობისთანავე გაუშენებიათ პატარა ხის ეკლესია, რომელიც მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულამდე ზედმიწვირლად ითვლებოდა და ახლა კი გაშტატებულია. ეს ეკლესია არის გაშენებული წმიდის გიორგის სახელზე, რომელსაც ტყაიას

წმიდის გიორგის ეკლესია ეწოდება. ამ ეკლესიის სამრევლოში მცხოვრებნი სქესისა და წოდების განურჩევლად ღვთის სიყვარულით გამსჭვალულნი არიან. მაგრამ უფრო ღირსშესანიშნავი კაცი ამ სოფელში თავადი სიმონ ჩიქოვანია. ეს არის მუშაკი დაუღალავი ამ სოფლის მცხოვრებთა გაუმჯობესობისა და წინაწაწევისათვის. ღიღი ხანა საზოგადოება ფიქრობდა ნაცვლად ხის ეკლესიისა გაეშენებია ქვიტკირის ეკლესია, მაგრამ მატერიალური მდგომარეობა ხელს უშლიდა მათ. ამ ბოლო დროს მოწყალე თვალთმად გაღმობულად

უფალმა ამ მორწმუნე ხალხს და შემწე კაცი აღმოუჩინა, თავადი სიმონ ჩიქოვანი. ეს მოხუცი თავადიშვილი დაპირდა საზოგადოებას 2000მანეთს, თუ რიგიან ეკლესიის შენებას შეუდგებოდა. რა თქმა უნდა, ამდენი ფულის დაპირებამ ხალხი წააქეზა ეკლესიის აშენებაზე და ერთ-ხმით თანხმობა გამოაცხადა.

1910 წელს დაიწესეს ქვეტარის ეკლესიის შენება ბატ. სიმონის შემწეობით და ადგილობრივი მღვდლის კოდრატე თოლორაიას თაოსნობით. ბ. სიმონმა სიტყვიერი დაპირება საქმითაც დაამტკიცა და შემოიტანა აღთქმული ფული თავ-თავის დროზე.

ეკლესიის აშენება იჯარით აიღეს თ. პროკოი ჩიქოვანმა და მოვაკრე ჯარვა სამუშაოდ და კიდევაც მოათავეს, გარდა კანკელისა. კანკელი იმთ პირობაში არ ეწერა. როგორც ვიცით სარწმუნო პირებიდამ, მოიჯარადრებებს თავიანთი ჯიბიდან ას თუმანმდე დღემატეგებით. ეკლესია არის გაშენებული მშვენიერ ღამაზე ქართულ პლანზე, გუმბათიანი, რომელიც ჯდება თითქმის ექვსი ათას მანეთამდე. სივრცით ზომიერია, თან სამრეკლო ეკლესიასზეა მიშენებული. 1910 წელს, როცა მისი მეუფემა, ყოვლადსამღვდელო ლეონიდე, სარევიზიოდ დაბრძანდებოდა, სხვათა შორის ეს ეკლესიაც დაათვალიერა. მაშინ ახალი დაწყებული იყო, მაგრამ მაინც მოეწონა მის მეუფეებს და ხალხს შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „გეტყობათ, მორწმუნენი ყოფილხართ, რადგანაც ამ პატარა სამრეკლოს ამისთანა დიდი ეკლესიის აშენება დაგვიწყიათო და თან დაუმატა, როცა ამ ეკლესიის შენება მოათაოთ, მაინც ბეთ და გიჟურთხებთო.“

ახლა, ღვთის შემწეობით ეკლესიის შენება მოთავსებულია, მხოლოდ კანკელი გვაკლია და ეს გვიბრკოლებს ეკლესიის კურთხევას. ვიმედოვნებთ, რომ მამა კოდრატე თავისებურად დატრიალდება და მოკლე დროში იმასაც შეიძენს, რითაც დაავიარგინებს ბ. სიმონის და მის მიერ ამდენი ხნის ნაშრომ-ნაპირნახულებს საქმეს.

მღვათენე პლატონ საჯაია.

მადლოვის გამოცხადება

მამა რედაქტორო!

უმორჩილესად ვთხოვთ ნება გვიბოძოთ თქვენი პატივცემული გაზეთის „შინაური საქმეების“ საშუალებით უღრმესი მადლობა გამოუცხადოთ სუფისის სადგურზე მცხოვრებს და საქილაოს მთავარ-ანგელოზის ეკლესიის მღვათენე ერმილე გიორგის ძე კანდელაკს, რომელმაც თავის მეთაურობით და დაუღალავი შრომით და ამა ეკლესიის მრევლის დახმარებით შესძინა ამა ეკლესიას ძვირფასი გარდამოხსნა, ღირებული 50 მ., კუბო გარდამოხსნის, ღირებული ოცი მანეთი და სტოლი გარდამოხსნისთვის, ღირებული 3 მ. სულ 73 მანეთის საფასუ.

ამა ეკლესიის მრველი, სემინისტრო შკალის მასწავლებელი გ. ნ. პიტავა

რედაქტორი მღვდელი სიმონ მჟვალშია გამომცემელი იოსებ ლეჟავა.

გ ა ნ ც ხ ა ღ ე ბ ა .

ყოჩნალ „განთიადის“ და გ.ზ. „შინაური საქმეების“

კანტარაში

იყიდება სამღვდლოებისათვის საქირო შემდეგი ბლანკები:

- 1) მეტრიკის ამოწერილობანი,
  - 2) ნების მოწმობები,
  - 3) საღვდლოების აღსარებითი სიები,
  - 4) რწმუნებანი და მოთხოვნანი (Требования и Удостоверения),
  - 5) საფლო ცნობები (ბლალო-ჩინთათვის),
  - 6) საღდათების სიები,
  - 7) კანტარაქტები,
  - 8) სატარებელი წიგნაკები (Разносные книжки),
  - 9) შემოსავალ-გასავლის წიგნები,
  - 10) ცნობის ფურცლები (Справочные листы), და სხ.
- აქვე იყიდება სარწმუნოებრივ-ხელობრივი წიგნები და წიგნაკები.

3 ր.

въ годъ за
24 книги.

БЮЛЛЕТЕНИ

ЛИТЕРАТУРЫ и ЖИЗНИ.

Двухнедельный журнал НОВАГО ТИПА.

Открыта
подписка на
1912—13 г.
(4-й г. изд.)

Задача журнала — всесторонне отражать картину идейной, духовной жизни страны. Журнал печатаетъ только то, что имѣетъ *длительный интересъ, интересъ, такъ сказать, вѣчности, что раскрываетъ жизнь въ ея основѣ, что углубляетъ душу читателя и расширяетъ его умственный кругозоръ*. Библиогр. отдѣлъ представленъ въ такомъ исчерпывающемъ видѣ, какъ ни въ одномъ изъ существующихъ журн. Библиографія, какъ она ведется въ „Бюллет.“, необходима для самого широкаго круга читателей. ♦ О такомъ типѣ изданія мечтали Г. Успенскій (см. „Русск. Бог.“, 1912 г., III кн. „Изъ переписки Успенскаго“) и Ө Достоевскій (см. беедъ Дроздовой съ Шатовымъ въ „Бѣсахъ“). ♦ За истекшій годъ въ журн. напечатано 350 статей и около 1,000 отзывовъ о кн., данъ перечень 2,500 новыхъ кн., и приведено содерж. 40 журн. за весь годъ.

ОТЗЫВЫ ПЕЧАТИ.

„Утро Россіи“: „Журн. заслуживаетъ особаго вниманія, какъ період. органъ, дѣйствительно, новаго типа, потребность въ которомъ ощущалась давно. Въ журн. сообщается все наиболее интересное, что дано текущей печатью“. ♦ „Русск. Вѣдом.“: „Бюллетени“ довольно хорошо справляются со своею задачею. Они знакомятъ болѣе или менѣе обстоятельно съ выдающимися явлениями современной жизни“. ♦ „Русск. Школа“: „Бюллет. дѣлаютъ свое дѣло умно и живо. Они любопытны даже для легкаго чтенія. Какъ справочникъ же, „Бюллет.“ оказываютъ огромную услугу“. ♦ „Огни“: „Бюллет.“ завоевываютъ себѣ все больше и больше симпатію публики. Трудно представить человека, съ извѣстными культурными запросами, который бы не нашелъ для себя чего-либо интереснаго въ журн. Онъ даетъ въ каждомъ номерѣ статьи о новыхъ теченіяхъ въ литературѣ, о всѣхъ вопро-

сахъ, затронутыхъ литературой, о всѣхъ новыхъ книгахъ, о всѣхъ журн.“. ♦ „Русск. Сл.“: „Въ журн. запечатлѣна вся литературная жизнь года“. Ему также „нельзя отказать въ значеніи хорошаго справочника, пользование котор. облегчается соотвѣтств. указателями“. ♦ „Совр. Сл.“: „Бюллет.“ переплетены теперь въ два изящныхъ тома и представляютъ собой обзоръ минувшаго года въ литератур.-художеств. и идейномъ отношеніи... Задача журн. имѣетъ несомнѣнно культурное значеніе“. ♦ „Голосъ“: „Бюллет.“ отмѣчаютъ все болѣе или менѣе выдающееся во всѣхъ отрасляхъ науки и литературы. Въ журн. сосредоточено все новое, что позволяеть постоянно быть въ курсѣ настроеній и исканій, какъ отечественной, такъ и мировой мысли. Дешеваѣ цѣна дѣлаетъ его доступнымъ широкому кругу читателей“.

ПРОСПЕКТЪ ПО ТРЕБОВАНІЮ ВЫСЫЛАЕТСЯ БЕЗПЛАТНО.

Подписная цѣна: на годъ—3 р. Разрочка: 1 р.—при подл., 1 р.—къ 1-му янв., 1 р.—къ 1-му мая. для сельск. учит. на годъ—2 р. 50 к.

Подписной
годъ
начинается
съ 1-го
сентября.

Подписка принимается во всѣхъ книжн. магаз. и
почт. учрежд.

Контора и ред.: Москва, Хлѣбный, д. 1.

Изд.: В. Крандѣевскій и В. Носенковъ. Ред. В. Крандѣевскій.

Можно под-
писываться
съ 1-го чис-
ла кажд.
мѣс.